

quick scan flora en fauna

HaVeP-terrein te Tilburg

De Bonth van Hulten

31 maart 2008

projectnummer 60342.01

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING	1
1.3	BEOOGDE INGREPEN	2
2	WETTELIJK KADER	3
2.1	GEBIEDSBESCHERMING	3
2.2	FLORA- EN FAUNAWET	3
3	TOETSING	5
3.1	ONDERZOEKSMETHODE	5
3.2	GEBIEDSBESCHERMING	5
3.3	SOORTENBESCHERMING	6
4	CONCLUSIE	10
4.1	GEBIEDSBESCHERMING	10
4.2	SOORTENBESCHERMING	10
4.3	CONSEQUENTIES	10
4.4	AANBEVELINGEN	11

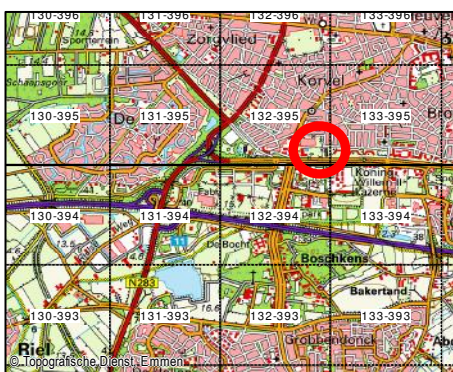
BIJLAGE 1: GEGEVENS NATUURLOKET

BIJLAGE 2: LITERATUURLIJST

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In Tilburg is de nieuwbouw van een woningen beoogd. Het betreft het HaVeP-terrein, gelegen langs de ringbaan Zuid.



ligging en indruk van het plangebied

Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd is toetsing aan de natuurregelgeving. Voorliggende quick scan flora en fauna is opgesteld door SAB Arnhem en geeft het eerste inzicht in de doorwerking van de natuurwetgeving op deze plek.

Voor de ruimtelijke ingreep mag plaatsvinden moet er eerst een onderzoek plaatsvinden in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet. Er zal bij deze activiteit rekening gehouden moeten worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Voorliggend onderzoek heeft het karakter van een quick scan: op basis van een gebiedsanalyse (ruimtelijk ecologisch), beschikbare soortgegevens en een eenmalige veldverkenning worden uitspraken gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in het plangebied. Het plangebied zal beoordeeld worden op geschiktheid voor beschermde planten en diersoorten en de verwachte effecten op deze soorten. Dit resulteert in conclusies en aanbevelingen. De quick scan is uitgevoerd op basis van de momenteel geldende interpretatie en uitwerking van wet- en regelgeving.

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING

De omgeving van Tilburg wordt gekenmerkt door kleinschalig landschap met bosgebieden, heideterrein, weide- en akkergronden en waterplassen. Langs wegen en weidegronden zijn kleinschalige landschapselementen aanwezig als houtwallen en singels. Het plangebied is gelegen binnen de bebouwde kom, in het zuiden van Tilburg. Verbinding met het buitengebied, wat op ongeveer 800 meter afstand ligt, is mogelijk doormiddel van groenstroken langs wegen.

Het plangebied betreft een kavel waar de bedrijfsgebouwen reeds gesloopt zijn. Op het moment is het een braakliggend terrein. Het gehele terrein is omsloten door een hek-

werk. Hierlangs staat een haag / singel. In het terrein zelf staan hier en daar nog enkele solitaire bomen.

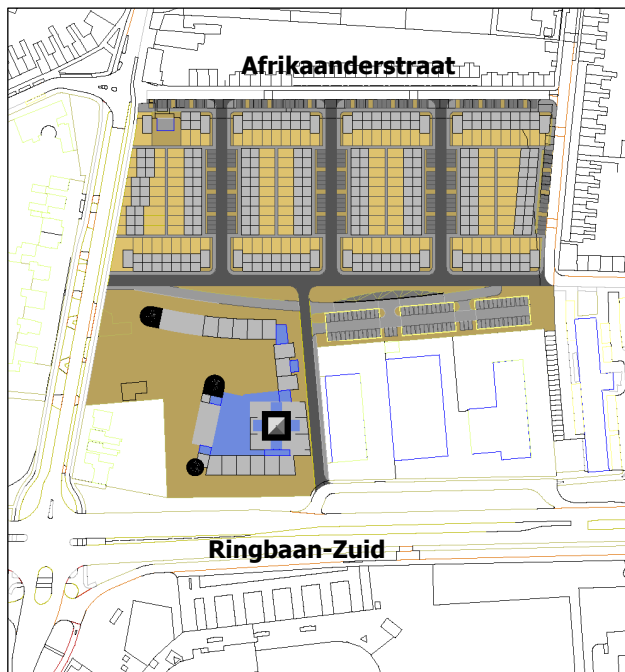


globale inruk plangebied aan de Afrikaanderstraat (foto's SAB)

Ten zuiden van het plangebied wordt de grens gevormd door de weg Ringbaan Zuid. Ten oosten van het plangebied is een autobedrijf gevestigd. Ten noorden wordt de grens gevormd door de Afrikaanderstraat. De parkeerplaatsen en groenstrook (gras) langs de Afrikaanderstraat behoren ook tot het plangebied. Deze straat en de ten westen van het plangebied gelegen weg hebben beide laanbeplanting (Amerikaanse eiken).

1.3 BEOOGDE INGEPEN

Op het terrein wordt woningbouw gerealiseerd. De gebouwen van het (voormalige) bedrijventerrein zijn reeds verwijderd.



beoogde indeling van het terrein na herinrichting

Vanwege de bouw wordt de groenstrook langs de Afrikaanderstraat, de haag en solitaire bomen in het plangebied verwijderd. De laanbeplanting langs de Afrikaanderstraat en Laarstraat blijven bestaan. Beide laanbeplantingen zijn door de gemeente aangemerkt als categorie A bomen: zeer waardevolle boom.

2 WETTELIJK KADER

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur. Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet.

2.1 GEBIEDSBESCHERMING

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen aangewezen worden als Europese Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zijn in Nederland opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin zijn de reeds bestaande staatsnatuurmonumenten ook opgenomen. Het is verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

2.2 FLORA- EN FAUNAWET

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfsplaatsen van deze soorten worden aangetast;
- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen, geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is;

- beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

3 TOETSING

3.1 ONDERZOEKSMETHODE

Om inzicht te krijgen in de mogelijk aanwezige beschermde planten en dieren ter plaatse van het plangebied is gebruik gemaakt van enkele bronnen en verkennende veldbezoeken. De veldbezoeken hebben plaatsgevonden op 7 februari 2006 en op 19 maart 2008 (middag). Beide veldbezoeken hebben nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie; zowel het tijdstip alsmede het eenmalige karakter zijn hiervoor niet toereikend. Het eerste veldbezoek in 2006 vond plaats als verkennende inventarisatie. Het tweede in 2008 had als doel om de quick scan te updaten omdat op een braakliggend terrein in twee jaar veel kan veranderen.

Via Natuurloket (www.natuurloket.nl) kan een indicatie worden verkregen van de beschikbaarheid van soortengegevens bij de verschillende Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). In de kilometerhokken waarbinnen de planlocatie en haar invloedsgebied is gelegen (132-395) zijn beschermde watervogels aangetroffen. Het kilometerhok waar het plangebied in is gelegen is alleen op vaatplanten goed onderzocht. Er is één vaatplant aangetroffen die beschermd is in het kader van de Flora- en faunawet onder. Deze valt onder beschermingscategorie 1. Omdat het plangebied maar een klein onderdeel uitmaakt van het betreffende kilometerhok en de overige soortgroepen niet of slecht onderzocht zijn, is besloten geen aanvullende gegevens op te vragen bij het natuurloket.

Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is beperkt gebruik gemaakt van verspreidingsgegevens. Er zijn weinig verspreidingsgegevens te vinden van beschermde soorten in bebouwd gebied.

Op basis van deze gezamenlijke gegevens is een analyse gemaakt van de te verwachten beschermde planten en dieren ter plaatse. Deze quick scan is vooral gebaseerd op de biotoopinschatting door een ecooloog van SAB.

3.2 GEBIEDSBESCHERMING

3.2.1 *Natuurbeschermingswet 1998*

Het projectgebied te Tilburg ligt niet in, maar wel in de buurt van een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Op ongeveer 3 kilometer afstand ligt het Habitatrichtlijngebied 'Regte Heide & Riels Laag'. Gezien de afstand, de binnenstedelijke ligging en de tussenliggende elementen (wegen en bebouwing) is een relatie met dit beschermde gebied afwezig en zijn negatieve effecten op 'Regte Heide & Riels Laag' niet te verwachten.

3.2.2 *Ecologische Hoofdstructuur*

Op ongeveer 1 kilometer afstand ligt de EHS (kernkwaliteit natuur). Vanwege de binnenstedelijke ligging en de tussenliggende elementen (wegen en bebouwing) zijn negatieve effecten op de EHS uit te sluiten.

3.3 SOORTENBESCHERMING

De gegevens van Natuurloket geven een indicatie van de aanwezigheid van (beschermde) plant- en diersoorten in een kilometerhok weer. Het betreffende kilometerhok is matig tot niet onderzocht. Dit geldt voor bijna alle soortgroepen.

3.3.1 *planten*

Het terrein ligt sinds de sloop van de bedrijfsbebouwing braak. De vegetatie op het terrein bevindt zich in een pioniersstadium, waarbij grote delen van het terrein nog onbegroeid zijn. Volgens gegevens van Natuurloket komt in de omgeving van het plangebied tenminste één beschermde vaatplant voor. Gezien de veranderde reinomstandigheden (bebouwing reeds gesloopt en braakligging) zijn deze gegevens niet van toepassing meer op het plangebied. Soms kunnen pioniersomstandigheden interessante plantensoorten herbergen, vaak doordat sprake is van een schrale



vegetatie in het plangebied

zandgrond (na sloop en grondwerken) en de mogelijkheid voor soorten om zich op een onbegroeid terrein te vestigen. Tijdens de veldbezoeken is een inschatting gemaakt van de geschiktheid van de aanwezige biotopen als groeiplaats voor beschermde planten. Het plangebied bestaat uit zandige grond met algemene soorten als jacobskruiskruid (*Jacobaea vulgaris vulgaris*), middelste teunisbloem (*Oenothera biennis*), smalle wegbree (*Plantago lanceolata*) en canadese fijnstraal (*Conyza canadensis*). Dit zijn typisch planten die in het eerste stadium van de vegetatieontwikkeling zich vestigen. Op het moment van de veldbezoeken zijn geen (resten van) beschermde soorten aangetroffen. Op basis van de waargenomen soorten is de verwachting dat beschermde soorten van de Flora- en faunawet niet voorkomen. Ook is het niet waarschijnlijk dat er een goed ontwikkelde zaadbank aanwezig is gezien de historie van het terrein. Het terrein is bebouwd geweest en hoogst waarschijnlijk opgespoten. Als het terrein lang braak ligt en successie verder verloopt, is de kans groter dat soorten van een schraal grasland zich gaan vestigen.

3.3.2 *grondgebonden zoogdieren*

Gezien de aard van plangebied zijn grondgebonden zoogdieren wel te verwachten, maar in beperkte mate. Het terrein is door de recente sloop van de bedrijfspanden en de korte braakligging nog weinig begroeid. Daardoor biedt het nauwelijks beschutting die dieren kunnen gebruiken om er vaste verblijfplaatsen te hebben.

In het veld zijn diverse muizensporen aangetroffen. Soorten als huismuis (*Mus domesticus*) en veldmuis (*Microtis arvalis*) mogen hier zeker worden verwacht.

Het terrein lijkt op zich geschikt als leefgebied voor bijvoorbeeld konijn, maar de binnestedelijke ligging is mogelijk beperkend voor de daadwerkelijke aanwezigheid van deze soort. Het terrein zelf biedt weinig beschutting tegen predatoren. Gezien de ligging en aanwezige biotopen worden strikt beschermde soorten niet verwacht.

3.3.3 vleermuizen



dode boom in plangebied in 2006



gaten in berk in 2008

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd, zowel de soort zelf als hun leefgebied. Gezien de solitaire bomen in het terrein en de laanbeplanting langs de Afrikaanderstraat en Laarstraat is het niet geheel uit te sluiten dat vleermuizen als rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) van deze bomen gebruik maken. De rosse vleermuis is een boombewonende soort die mogelijk de bomen als zomerverblijfplaats gebruikt.

De lanen kunnen gebruikt worden als vliegroute door onder andere gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*). Zoals aangegeven in paragraaf 1.3 blijven de laanbomen langs de Afrikaanderstraat en Laarstraat behouden. In de lanen zullen daarom geen verblijfplaatsen vernietigd worden. Wel wordt geadviseerd bebouwing en verlichting op 10-15 meter van de bestaande laanbomen te houden, om negatieve effecten op vliegroutes van vleermuizen uit te sluiten. Omdat de soorten vaak jarenlang gebruik maken van vaste aanvliegroutes tussen verblijfsplaats en foerageergebied, kan het behoud van deze lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied.

De in 2006 in het plangebied voorkomende boom met rottingsverschijnselen kon van betekenis zijn voor de rosse vleermuis, maar tijdens het veldbezoek in 2008 stond deze boom er niet meer. Verder staan in het plangebied nog wel enkele berken en eiken (stamdoorsnede >30cm) met holtes. Op basis van deze holtes zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen niet op voorhand uit te sluiten. Nader onderzoek is noodzakelijk.

3.3.4 vogels

Tijdens het veldbezoek op 19 maart 2008 zijn vogels waargenomen als merel, kauw en koolmees. Alle vogelsoorten zijn beschermd tijdens het broedseizoen. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen van deze soorten. Voor de meeste vogels loopt dit broedseizoen van half maart tot half juli.

In de struwelen en hagen en de in de omgeving aanwezige tuinen en bebouwing kunnen algemeen voorkomende vogels broeden zoals merel en koolmees.

Vogels die broeden op kale grond zijn in het plangebied niet te verwachten. Het plangebied is gelegen in bebouwd gebied en tussen (snel)wegen. Er zijn veel versturende invloeden (geluid, honden, katten) waardoor het ongeschikt wordt voor deze groep broedende vogels.

Gezien de binnenstedelijke ligging, afwezigheid van sporen en geschikte biotopen in de omgeving, is het uit te sluiten dat uilen, spechten, zwaluwen en roofvogels in het plangebied aanwezig zijn. Van deze vogels zijn nesten en het leefgebied jaarrond beschermd.

In het broedseizoen van vogels (half maart tot half juli) wordt afgeraden werkzaamheden te verrichten. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren.

3.3.5 **amfibieën**

Aangezien binnen en in de omgeving van het projectgebied geen permanent watervoevende elementen aanwezig zijn, is het voorkomen van vaste rust- en verblijfplaatsen van meer strikt beschermde amfibieënsoorten (uitgezonderd de rugstreeppad) uit te sluiten. Rugstreeppadden planten zich tevens voor in tijdelijke poeltjes en plassen. Strikt beschermde soorten stellen strikte eisen aan hun leefomgeving en blijven het gehele jaar door dicht bij hun voortplantingswater (met uitzondering van de rugstreeppad).



aanwezige plassen in het plangebied in 2008

Volgens de CD-ROM Habitatrichtlijnsoorten van de Provincie Noord-Brabant, komt de rugstreeppad nabij Tilburg voor. De rugstreeppad is een bewoner van zandige en instabiele terreinen met een betrekkelijk hoge dynamiek, zoals de uiterwaarden van rivieren, opgespoten terreinen en akkers. Voor de voortplanting is de rugstreeppad afhankelijk van ondiepe wateren die vrij snel opwarmen zoals tijdelijke poeltjes en plassen. Naarmate een gebied meer dichtgroeit met bomen en struweel verdwijnt de rugstreeppad. Aan het eind van de zomer trekken de rugstreeppadden vanuit hun (waterrijke) voortplantingsgebieden naar zandige locaties om zich in te graven en te overwinteren. In de omgeving van Tilburg komt de rugstreeppad voor.

Tijdens de veldverkenning in 2006 lag het gebied recentelijk braak, waardoor het niet aannemelijk was dat de rugstreeppad zich in het plangebied bevond. De soort zou de desbetreffende afstand van het dichtstbijzijnde gebied (waar de soort voorkomt) en het

plangebied eerst moeten overbruggen. Het was echter niet uit te sluiten dat de soort zich in de winter zou ingraven en aanwezig zou zijn.

Op basis van dit gegeven is aangegeven dat bij de planning van de werkzaamheden het verstandig was om rekening te houden met eventuele kolonisatie van het gebied door de rugstreeppad. Aanbevelingen zijn gedaan om de aanwezigheid van de soort te voorkomen.

Aangezien geen maatregelen zijn getroffen en het plangebied nu al ruim twee jaar braak ligt, heeft de rugstreeppad een aantal jaren gehad om de afstand te overbruggen en het plangebied te koloniseren. De locatie van het plangebied ligt in het zuiden van Tilburg, waardoor verbinding met het buitengebied aanwezig is. Tijdens het veldbezoek in 2008 zijn enkele waterplassen waargenomen. Het is niet uit te sluiten dat deze plassen, in een natte periode, door rugstreeppadden gebruikt worden om zich in voort te planten. Aangezien het gebied al een tijd braak ligt en weinig tot geen struweel aanwezig is, is het mogelijk dat de rugstreeppad een vaste rust- en verblijfplaats in het plangebied heeft. Tevens kan de soort zich gaan ingraven op het terrein om te overwinteren. De rugstreeppad is aangewezen onder beschermingscategorie 3 van de Flora- en faunawet en bijlage IV van de Habitatrictlijn, waarvoor voor verstoring en aantasting een ontheffing nodig is. Nader onderzoek naar de rugstreeppad is noodzakelijk.

Algemene soorten, zoals bruine kikker (*Rana temporaria*) en gewone pad (*Bufo bufo*), die na de metamorfose op het land naar voedsel gaan zoeken zijn gezien de binnen het projectgebied gelegen biotopen niet uit te sluiten. Deze soorten kunnen grote afstanden afleggen. Omdat de dieren op het land overwinteren, is het ook mogelijk dat er dieren in de winterperiode binnen het projectgebied aanwezig zijn. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

3.3.6 reptielen

Volgens verspreidingsgegevens van RAVON komen er geen reptielen in de omgeving voor. Geschikte biotopen voor reptielen worden veelal gevonden in natuurlijke bos-, heide-, en veengebieden. Dergelijke omstandigheden doen zich in het braakliggende, binnenstedelijk gelegen plangebied niet voor. Reptielen kunnen hier ook worden uitgesloten.

3.3.7 vissen

Permanent watervoerende elementen ontbreken in het plangebied, waardoor is de aanwezigheid van de soortgroep vissen is uit te sluiten.

3.3.8 insecten

Slechts een beperkt aantal van de zeer soortenrijke groep van de insecten is beschermd. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen en waardplanten. Dergelijke biotopen zijn niet in het plangebied aanwezig.

4 CONCLUSIE

4.1 GEBIEDSBESCHERMING

In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op de beschermde gebieden. Het plangebied ligt niet in of nabij een gebied beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Op ongeveer 1 kilometer afstand ligt de EHS (kernkwaliteit natuur). Vanwege de binnenstedelijke ligging en de tussenliggende elementen (wegen en bebouwing) zijn negatieve effecten op de EHS uit te sluiten. Gebiedsbescherming is niet van toepassing.

4.2 SOORTENBESCHERMING

In het kader van de Flora- en faunawet dient te worden nagegaan of vaste rust- en verblijfsplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt) of dieren opzettelijk worden verontrust. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben. Invloeden die leiden tot een verminderde geschiktheid van het plangebied als bijvoorbeeld foerageergebied zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij het een zodanig belang betreft dat bij het wegvallen van deze functie ook de vaste rust- en verblijfsplaatsen van soorten niet langer kunnen functioneren.

De meeste van deze soorten zijn beschermd en vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet. Hiervoor geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfsplaatsen op basis van een vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties.

Een aantal van de mogelijk voorkomende soorten is meer strikt beschermd. Voor deze soorten moet bij aantasting van vaste rust- en verblijfsplaatsen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Op basis van verspreidingsgegevens, de aanwezige habitats, tijdens de veldbezoeken aangetroffen holtes in bomen en waterplassen en de biotoopeisen van individuele diersoorten kunnen strikt beschermde soorten niet worden uitgesloten in het plangebied. Het gaat om soorten uit de soortgroep vleermuizen en de rugstreeppad. Tevens kunnen bij de start van werkzaamheden in het broedseizoen, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast.

4.3 CONSEQUENTIES

Omdat deze quick scan flora en fauna op basis van eenmalig veldbezoek de aanwezigheid van alle mogelijk voorkomende ontheffingsplichtige soorten niet op voorhand kan uitsluiten, moet nader onderzoek gedaan worden naar:

- vleermuizen alle soorten (tabel 3; bijlage IV van de Habitatrichtlijn; Flora- en faunawet), onderzoeksperiode: eind april tot begin augustus, waarvan minimaal eenmaal na half mei vanwege mogelijke aanwezigheid van myotissoorten;

- amfibieën (rugstreeppad), onderzoeksperiode: mei tot augustus; waarvan het telgebied minimaal twee keer bezocht wordt;

Het gebruik van het projectgebied door deze soorten kan door middel van nader onderzoek in beeld worden gebracht zodat het werkelijke effect van de ingreep op (het leefgebied van) daadwerkelijk aanwezige soorten kan worden bepaald. Pas dan kan worden bepaald of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk is. Bij een dergelijke ontheffing worden vaak mitigerende en compenserende maatregelen gevraagd. Als wordt voldaan aan dergelijke voorwaarden, kan op basis van eerdere ervaringen redelijkerwijs worden verwacht dat een dergelijke ontheffing door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit wordt verleend.

Verder is een tweetal algemene voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet altijd van toepassing:

- in het broedseizoen van vogels (half maart tot half juli) mogen de vegetatie, bosjes en opstallen in het projectgebied niet worden verwijderd. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstering van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren.
- op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstering tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
 - voortijdig maaien van het projectgebied zodat dieren wegtrekken;
 - het beperken van verlichting tijdens de avonduren in zomer, voorjaar en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
 - het slopen en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen en het winter(slaap)seizoen. Zodat het projectgebied ongeschikt is voor dieren.

4.4 AANBEVELINGEN

Langs de Afrikaanderstraat en Laarstraat staan laanbomen (Amerikaanse eiken). Deze kunnen gebruikt worden door vleermuizen als vliegrouete. Aanbevolen wordt een afstand van 10-15 meter tussen de laanbomen en nieuw te bouwen woningen te laten bestaan.

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het projectgebied, zoals:

- voor vleermuizen zouden open stootvoegen aangebracht kunnen worden in muren, of vleermuiskasten kunnen worden geplaatst in de spouw of tegen de muur op >2,5 meter hoogte in nieuw te bouwen woningen;
- als er een zolder of vliering wordt aangelegd, zou deze niet helemaal geïsoleerd kunnen worden. Hierdoor wordt de zolder mogelijk een geschikt verblijf voor vleermuizen;
- het planten van bomen en struwelen voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheems bes- en bloemdragende struiken en planten;

- nestpannen of neststenen kunnen worden aangebracht ten behoeve van gierzwaluwen. Deze beschermde soort verliest steeds meer nestmogelijkheden.

BIJLAGE 1: GEGEVENS NATUURLOKET

Rapportage voor kilometerhok X:132 / Y:395

Soortgroep	FF*	FF23*	H/V*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*
Vaatplanten				3	goed	-	1991-2006
Mossen			0	0	matig		1996-2006
Korstmossen					niet onderzocht		1991-2006
Paddestoelen					slecht		1991-2006
Zoogdieren					niet onderzocht		1996-2006
Broedvogels		1			slecht	0%	1995-2006
Watervogels					niet onderzocht		96/97-03/04
Reptielen					niet onderzocht		1992-2006
Amfibieën					niet onderzocht		1992-2006
Vissen					niet onderzocht		1992-2006
Dagvlinders					goed	26-50%	1995-2006
Nachtvlinders					niet onderzocht		1980-2005
Libellen					niet onderzocht		1992-2006
Sprinkhanen					matig		1992-2006
Overige ongewervelden					niet onderzocht		1992-2006

* Legenda

FF = Flora- en faunawet
lijst 1 / lijst 2+3

H/V = Habitatrichtlijn (alleen
bijlage 1 en 2) of Vogelrichtlijn

RL = Rode Lijst

(#) = tevens meetnetgegevens
verzameld.

Volledigheid onderzoek: Hiermee
wordt aangegeven of op basis van
de gebrachte bezoeken een volledig
overzicht is te verwachten van de
soorten van de betreffende
soortgroep. Een **toelichting** op
deze categorieën kunt u vinden
onderaan deze rapportage.

Actualiteit: per groep is
aangegeven uit welke periode de
gegevens zijn opgenomen.

■ niet van toepassing

BIJLAGE 2: LITERATUURLIJST

Broekhuizen, S e.a., Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht, 1992.

Meijden, R. van der, Heukels flora van Nederland, 23^e druk, uitgeverij Wolters Noordhof, Groningen/Houten, 2006.

Nie, de, H.W. 1997. Atlas van de Nederlandse zoetwatervissen. Media Publishing, Doetinchem.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000 – Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Websites

www.ravon.nl

www.vleermuis.net

www.natuurloket.nl

www.minlnv.nl

www.vogelbescherming.nl

www.steenuil.nl

www.gelderland.nl

aanvullend ecologisch onderzoek

onderzoek naar de aanwezigheid van beschermde natuurwaarden
ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen

ijzerman **advies**

ruimtelijke ordening & ecologie

locatie HaVeP-terrein, Tilburg

rapportnummer 2008104

aanvullend ecologisch onderzoek

Locatie HaVeP-terrein, Tilburg

rapportnummer 2008104

rapportnummer: 2008104

datum: 14 juli 2009

opdrachtgever: SAB Eindhoven
Meerkollaan 9
5613 BS Eindhoven
T 040 - 212 55 75
F 040 - 212 71 55
I www.sab.nl

contactpersoon: Mevrouw L. Schockman-Bourma

uitvoerder: © IJzerman advies
St. Josephstraat 126e
5017 GL Tilburg
Tel. 013-5821401
GSM 06-38506432
Mail sander@landschappers.nl
www.ijzermanadvies.com

projectleider: S.J. IJzerman



IJzerman advies is aangesloten bij het [Netwerk Groene Bureaus](#)

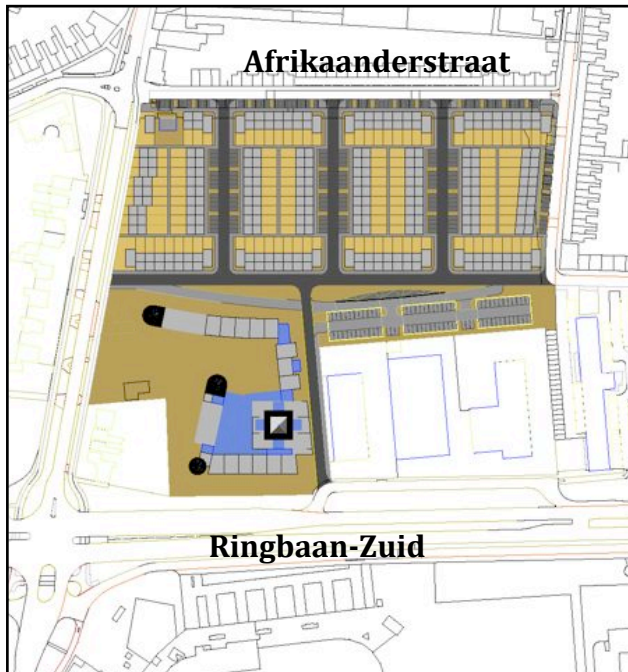
Inhoudsopgave

Inleiding	4
Doelstelling	4
Gebiedsbeschrijving	5
huidige situatie	5
toekomstige situatie en benodigde ingrepen	5
Werkwijze	7
vleermuizen	7
rugstreepadden	8
Wet- en regelgeving	9
Resultaten	10
vleermuizen	10
rugstreepadden	11
Conclusie	11
Bronnen	12

Inleiding

Voor het HaVeP-terrein gelegen langs de Ringbaan-Zuid te Tilburg bestaan nieuwbouwplannen. SAB Arnhem heeft in maart 2008 een quick scan flora en fauna uitgevoerd voor de betreffende planlocatie. Hieruit kwam naar voren dat de geplande ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk strijdig zijn met beginselen van de Flora- en faunawet en dat in het kader hiervan aanvullend onderzoek noodzakelijk wordt geacht.

In deze rapportage worden de bevindingen van het aanvullend onderzoek gepresenteerd en worden de consequenties van de geplande ruimtelijke ingrepen ten aanzien van de Flora- en faunawet nogmaals beschouwd.



Afbeelding 1 : mogelijke ontwikkeling

Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is duidelijkheid te verkrijgen over de vraag of de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet worden overtreden door de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen. Indien er sprake is van een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet is voor de ingrepen een ontheffing vereist op grond van artikel 75c Flora- en faunawet.

Op basis van de uitgevoerde quick scan kwam naar voren dat nader onderzoek gedaan moest worden naar:

- vleermuizen alle soorten (tabel 3; bijlage IV van de Habitatrichtlijn; Flora- en faunawet), onderzoeksperiode: eind april tot begin augustus, waarvan minimaal eenmaal na half mei vanwege mogelijke aanwezigheid van myotissoorten;
- amfibieën (rugstreeppad), onderzoeksperiode: mei tot augustus; waarvan het telgebied minimaal twee keer bezocht wordt;

Het uitgevoerde onderzoek geeft antwoord op de vraag of er in het plangebied vaste verblijfs- of gebruikslocaties aanwezig zijn voor rugstreeppadden en vleermuizen en in hoeverre er negatieve effecten optreden door de geplande ingrepen. Onder verblijfs- en gebruikslocaties worden ook voortplantingsplaatsen, leefgebieden en fourageerplaatsen bedoeld.

Gebiedsbeschrijving

huidige situatie

Het plangebied is gelegen aan de Ringbaan Zuid te Tilburg. De noordelijke begrenzing wordt gevormd door de Afrikaanderstraat en de westgrens wordt gevormd door de Oude Goirleseweg. Het voormalig bedrijventerrein is braakliggend en onbebouwd. Waterstructuren ontbreken op de locatie.



Afbeelding 2: ligging plangebied (bron: Google Earth)

toekomstige situatie en benodigde ingrepen

Men is voornemens woningbouw te realiseren op de locatie. Indien de exacte ruimtelijke ontwikkelingen nog niet bekend zijn, wordt bij de beschrijving van de effecten op de natuurwaarden uitgegaan van definitief versturende handelingen (kappen van bomen en struiken, afgraven van de grond, sloop van bebouwde structuren).



Werkwijze

vleermuizen

Er hebben een viertal bezoeken plaatsgevonden, waarvan drie 's avonds en een 's morgens.

De bezoeken zijn onder te verdelen in drie onderzoeksrondes die samenhangen met specifieke activiteiten:

- ronde 1: maart - april: vaststellen aanwezigheid paarverblijfplaatsen grootoorvleermuizen
- ronde 2: mei - juli: vaststellen aanwezigheid kraam- en zomerverblijfplaatsen boom- en gebouwbewonende vleermuizen en vliegroutes
- ronde 3: augustus - september: vaststellen paarverblijfplaatsen boom- en gebouwbewonende vleermuizen

datum	temperatuur	omstandigheden	luchtdruk hPa	tijd
4 sep 2008	15 °C	onbewolkt, windstil, droog, vliegende insecten	1014,3	21:00 - 0:30
14 apr 2009	13 °C	licht bewolkt, windstil, droog, vliegende insecten	1009,1	03:40 - 6:30
10 mei 2009	14 °C	halfbewolkt, droog, vliegende insecten	1017,8	20:30 - 23:10
30 jun 2009	17 °C	onbewolkt, windstil, droog, vliegende insecten	1021,1	21:30 - 0:30

Tabel 1: overzicht veldinspecties

Het onderzoek is gedaan op basis van zichtwaarnemingen en waarnemingen van het ultrasone geluid van vleermuizen met behulp van bat-detectors. Er is gebruik gemaakt van een heterodyne batdetector van het type Pettersson D100 en een heterodyne bat detector met time- expansion (Pettersson D240x). Van moeilijk determineerbare soorten kon het geluid worden opgenomen voor analyse achteraf.

Tijdens de avondbezoeken is in de schemering en duister (20:30 tot 0:45) speciaal gelet op in- of uitvliegende of rondvliegende dieren rond bebouwing en oudere bomen. De meeste vleermuizen verlaten hun verblijfplaats vlak na zonsondergang of in de anderhalf uur daarna. Daarnaast is gekeken naar vleermuisactiviteit in de nabije omgeving. De weersomstandigheden waren op alle drie de avonden geschikt voor vleermuis-onderzoek (droog, geen wind en temperatuur boven de 10 C). Er waren vliegende insecten aanwezig rond straatverlichting en boven begroeiing.

Tijdens de ochtendbezoeken is eveneens gezocht naar in- of uitvliegende of zwermende dieren. Daarnaast is getracht fourageergebieden en trekroutes te registreren en zodoende de functie van het plangebied voor vleermuizen in kaart te brengen.

Bij de uitvoering is zoveel mogelijk het recente protocol van 2 april 2009 voor vleermuisonderzoek aangehouden.

In de vooravond is bij ieder bezoek het gebied visueel bij licht onderzocht. Alle mogelijke holtes en ruimtes zijn hierbij gecontroleerd.



Afbeelding 3 : gebruikte batdetectors Pettersson D100 (links) en D240x (rechts).

rugstreep padden

Het onderzoek naar de aanwezigheid van rugstreep padden op het terrein bestond uit een aantal vlakdekkende inspecties en het waarnemen van kooractiviteit van roepende mannetjesdieren. Dit is gedaan op warmere avonden. De data van onderzoek komt overeen met die uit het vleermuisonderzoek.

Wet- en regelgeving

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen en uilen genieten strikte bescherming onder de Flora- en faunawet. De wet is aangevuld met een Algemene Maatregel van Bestuur met betrekking tot artikel 75 aangaande de vrijstellingen van de verbodsbepalingen.

Alle inheemse soorten vleermuizen en vogels zijn opgenomen in tabel 3 van bijlage 1 van de AMvB en zijn daarmee strikt beschermd. De wet kent ten aanzien van deze soorten een zorgplicht en verbodsbepalingen.

De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee tenzij'-beginsel. Beschermen staat voorop, ingrijpen is een uitzondering. De wet vereist dat zorgvuldig met dieren wordt omgegaan, de zogeheten 'zorgplicht'.

Voor inheemse diersoorten zijn er, naast de zorgplicht ook verschillende verbodsbepalingen van toepassing, beschreven in art. 9 t/m 12 van de Flora- en faunawet.

Het is ondermeer verboden verblijfplaatsen van vleermuizen en uilen, ook als die alleen periodiek gebruikt worden, te verwijderen, te vernietigen of ongeschikt te maken.

Het is eveneens verboden de functionaliteit van een vaste rust- of verblijfplaats aan te tasten door aantasting van essentiële vliegroutes en/of foerageergebieden.

Voor soorten van de Flora- en faunawet die in tabel 3 worden genoemd, kan na een uitgebreide toets een ontheffingsaanvraag ingediend worden om die activiteiten toch uit te mogen voeren.

De zorgplicht en de plicht tot voorkomen, beperken of ongedaan maken (vermijden, mitigeren en compenseren) blijft gelden, maar ontheffing van de verbodsbepalingen kan onder voorwaarden worden verleend wanneer er geen alternatief bestaat voor de ingreep en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de 'populaties van de soort' in hun natuurlijke habitat.

Het verlenen van een ontheffing is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Resultaten

vleermuizen

Op de planlocatie zijn geen in- of uitvliegende dieren of zwermende dieren waargenomen. Op de planlocatie bevinden zich geen vaste verblijfslocaties.

Bij alle rondes werden foeragerende dieren waargenomen rondom de planlocatie. Het betrof in alle gevallen jagende gewone dwergvleermuizen (*Pipistrellus pipistrellus*).

Rondom de straatverlichting en de bomenlaan van de Oude Goirleseweg en rondom de bebouwing en achtertuinen op de hoek met de Ringbaan Zuid en de Afrikaanderstraat zijn bij alle onderzoeksrondes jagende dwergvleermuizen waargenomen. Het betrof maximaal 2 dieren per keer en de meeste activiteit was waar te nemen na de schemerperiode.

Op het braakliggende terrein werd in de juni-ronde eenmaal een overvliegend dier waargenomen.

De gewone dwergvleermuis is de meest algemene vleermuissoort van Nederland en één van de kleinste (gewicht 3,5 tot 8 gram, spanwijdte 18 tot 24 centimeter).

Het dier is een cultuurvolger en maakt gebruik van veel verschillende elementen uit het landschap. Zowel bossen als de stedelijke omgeving behoren tot de biotoop, evenals parken, lanen, struwelen en waterpartijen. De soort is gebouwbewonend. Als schuilplaatsen worden vaak spouwmuren en ruimtes onder dakpannen gebruikt. Straatverlichting wordt vaak gebruikt om bij te jagen. Met de bat-detector ligt de piekfrequentie om gewone dwergvleermuis waar te nemen tussen de 45 en 50 kHz.



Afbeelding 4: fouragerende dwergvleermuizen

rugstreepadden

Er werden geen kooractiviteiten of dieren waargenomen op de planlocatie. Vermoedelijk ligt de locatie te ver geïsoleerd ten opzicht van bestaand leefgebied. Door de stedelijke ligging kan dit kolonisatie vanuit het buitengebied bemoeilijken.

Conclusie

Er zijn geen vaste rust-, verblijfs-, overwinterings- en voortplantingslocaties van vleermuizen aangetroffen. Uitvliegende of zwermende dieren zijn niet waargenomen.

Ook zijn er geen sporen die hierop duiden, aangetroffen op de planlocatie. Zowel het de inspectie met het sporenonderzoek als de avond- en ochtendbezoeken met batdetector, wijzen hierop.

Er zijn foeragerende dieren waargenomen langs de randen van het plangebied, rondom de bestaande bomen en straatverlichting. Het plangebied zelf heeft geen substantiële functie als fourageergebied voor vleermuizen.

Ook liggen er geen lijnvormige landschapselementen op de planlocatie zelf die van belang zijn als ondersteuning voor vaste vliegroutes.

Het plangebied is niet in gebruik als vaste verblijfs- of voortplantingslocatie voor rugstreepad.

Ruimtelijke ingrepen in het plangebied hebben door het ontbreken van vaste verblijfs- en gebruiksplaatsen voor vleermuizen en rugstreepadden geen nadelige effecten op de instandhouding van de lokale populaties. Een ontheffing op de Flora- en faunawet is derhalve niet vereist.

Bronnen

www.brabant.nl

www.natuurloket.nl

www9.minInv.nl

www.ravon.nl

Boye, P. et al., *Fledermäuse und Fledermausschutz in Deutschland*, Bundesamt für Naturschutz, Bonn, 1999.

Broekhuizen, S., et al., *Atlas van de Nederlandse Zoogdieren*, KNNV, Utrecht, 1992.

Delft, J.J.C.W. van en W. Schuitema, *Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant*, RAVON Noord-Brabant, Tilburg/ Stichting RAVON, Nijmegen, 2005.

Diepenbeek, A. van, *Veldgids diersporen*, KNNV, Utrecht, 1999.

Diepenbeek, A. van & J. van Delft, *Het waarnemen van amfibieën en reptielen*, RAVON, Nijmegen, 2006.

Diepenbeek, A. van & R. Creemers, *Herkenning amfibieën en reptielen*, RAVON, Nijmegen, 2006.

Dietz, C. et al., *Handbuch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas*, Kosmos, 2007.

Dietz, M. et al. *Von Fledermäusen und Menschen*, Bundesamt für Naturschutz, Bonn, 2002.

Eekelen, R., et al., *Kruipers in de polder*, Bureau Waardenburg rapport nr.06-123, 25 juli 2006.

Janssen, R. en J. Buys, *Inventarisatie van vleermuizen op kerkzolders, een handleiding*, 2001.

Kapteyn, K., *Vleermuizen in het landschap*, Schuyt & Co, 1995.

Lenders, H.J.R. en C.C.H. Marijnissen, *Waarnemen en herkennen van amfibieën en reptielen in het veld*, Stichting RAVON, Nijmegen, 1993.

Limpens, H., et al., *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*, KNNV, Utrecht, 1997.

Simon, M, et al. *Ecology and Conservation of Bats in Villages and Towns*, Bundesamt für Naturschutz, Bonn, 2004.

Sinsch, U., *Biologie und Ökologie der Kreuzkröte*, Laurenti, 1998.

Stumpel, T en H. Strijbosch, *Veldgids Amfibieën en reptielen*, KNNV, Utrecht, 2006.

Twisk, P., et al., *Zoogdieren van West-Europa*, KNNV, Utrecht, 1994.

Twisk, P. en H. Limpens, *een thuis voor de vleermuis*, Provincie Noord-Brabant, Den Bosch, 2006.